

SANTRAUKA – PASIRINKTA TEMA

SIEKIANT GERIAU SUPRASTI SU NARKOTIKAIS SUSIJUSIAS VIEŠĄSIAS IŠLAIDAS EUROPOJE

Įvadas

Tvirtą politinę valią spręsti narkotikų problemą Europoje atspindi ne tik atitinkamos politikos rengimas, bet ir jai įgyvendinti skiriamų viešųjų lėšų suma. Vienas iš ES kovos su narkotikais veiksmų plane (2005–2008 m.) numatytų tikslų yra apskaičiuoti narkotikų problemai spręsti skiriamas viešąsias išlaidas. Atsižvelgiant į politinių struktūrų ir valdžios apskaitos sistemų įvairovę Europoje, tai nėra lengvas uždavinys. Išbandant įprastą metodiką, pagal kurią turimi duomenys pateikiami kartu su apytikriais duomenimis, ir taikant pripažintus klasifikavimo metodus, šioje santraukoje apibendrinami „Reitox“ nacionalinių informacijos biurų ir kitų Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (ENNSC) partnerių pateikti viešųjų išlaidų duomenys. Ilgainiui šios metodikos taikymas ir tobulinimas turėtų padėti sukaupti tikslesnius duomenis ir palyginti įvairių šalių rezultatus, o tai, savo ruožtu, leis susidaryti aiškesnę nuomonę apie tai, kiek lėšų Europos vyriausybės išleidžia šioje svarbioje srityje.

Viešųjų išlaidų apibrėžimas

- Viešosios išlaidos – tai prekių ir paslaugų, kurias perka arba naudoja valstybės vyriausybė savo funkcijoms vykdyti, vertė. Atliekant kovos su narkotikais politikos priemonių ekonominį įvertinimą, visų pirma nustatoma su narkotikais susijusių vyriausybės išlaidų suma. Taip gaunama informacija, pagal kurią galima nustatyti, ar užsibrėžtų tikslų siekiama sėkmingai.
- Skaičiuojant su narkotikais susijusias viešąsias išlaidas Europoje, atsižvelgiant į vyriausybės planuojamas oficialias biudžeto išlaidas ir prognozuojamas, paprastai platesnėse programose ar veiksmų (pavyzdžiui, įprastinių policijos įstaigų teisėsaugos veiksmų) planuose numatomas išlaidas, kurių skyrimą narkotikų sričiai numatyti sunkiau, šioje pasirinktos temos santraukoje naudojami du – „įvardytų“ ir „neįvardytų“ – išlaidų komponentai.

Ataskaitos metodika

- Pagal 2007 m. nacionalines ataskaitas 27 ES valstybėse narėse, valstybėse kandidatėse ir Norvegijoje veikiantis ENNSC nacionalinių informacijos biurų tinklas nustatė konkrečiai narkotikų problemai spręsti skiriamas kiekvienos šalies išlaidas. Nacionalinių informacijos biurų buvo paprašyta peržiūrėti šalies, regionų ir vietos valdžios institucijų biudžetus arba metų pabaigos ataskaitas už 2005 finansinius metus ir nurodyti biudžetuose numatytas su narkotikais susijusias lėšas.
-
- Siekiant užtikrinti nuoseklumą palyginus skirtingų laikotarpių ir šalių biudžeto išlaidas, įvardytos išlaidos buvo klasifikuojamos pagal dvi sistemas: Tarptautinio valstybės funkcijų klasifikatoriaus (COFOG) ir Reuter kovos su narkomanija programų skyriaus. COFOG yra išsamus funkcijų arba socioekonominių tikslų, kuriuos valstybės valdžios institucijos siekia įgyvendinti naudodamos įvairių kategorijų lėšas, klasifikatorius. Reuters kovos su narkomanija programų skyrius vertina tikėtiną kovos su narkotikais politikos (t. y. prevencijos, gydymo, teisėsaugos arba žalos mažinimo) programų poveikį.
-
- Deja, ne visos su narkotikais susijusios išlaidos tiksliai įvardijamos nacionaliniuose biudžetuose arba metų pabaigos ataskaitose. Siekiant išspręsti šią problemą, kitose programose ir intervencijose numatytų išlaidų sumai nustatyti buvo taikomi tam tikri modeliavimo metodai. Šios neįvardytos su narkotikais susijusios išlaidos buvo apskaičiuotos taikant hierarchinį sąnaudų skaičiavimo metodą, leidžiantį apskaičiuoti su narkomanija sietinų išlaidų dalį. Nacionaliniai informacijos biurai svarstė ir siūlė galimas „priskirtinų dalių“ apibrėžtis, pagal kurias būtų galima įvertinti neįvardytas su narkotikais sietinas išlaidas pagal dvi COFOG

funkcijas: viešosios tvarkos ir saugumo (t. y. policijos tarnybų, teismų ir kalėjimų) bei sveikatos apsaugos (t. y. vaistinių preparatų, ambulatorinių, ligoninių ir viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų).

Pirmieji rezultatai

- Dvidešimt trys šalys iš 30 (77 %) pagal įvardytas išlaidas apskaičiavo bendrą su narkotikais susijusių viešųjų išlaidų sumą, iš jų 21 pateikė tikslius šių išlaidų duomenis ir dvi – apibendrintą informaciją. Dešimt šalių (33 %) išsamioms įvardytoms išlaidoms priskyrė COFOG kodus, o aštuonios (27 %) naudojo Reuter klasifikatorių.
- Kalbant apie neįvardytas išlaidas, 9 šalys (30 %) nurodė išlaidas viešajai tvarkai ir saugumui, o šešios (20 %) – sveikatos priežiūros funkcijoms.
- Aiškiai įvardytų su narkotikais susijusių išlaidų procentinė dalis šalyse svyravo nuo 1 % iki 47 %. Įvardytų išlaidų viešajai tvarkai ir saugumui struktūroje didžiąją dalį sudarė išlaidos kalėjimams (31 %) ir policijos tarnyboms (16 %). Teismams buvo skirta tik 0,06%. Sveikatos apsaugos išlaidų struktūroje daugiausia išlaidų buvo susiję su ambulatorinėmis (68 %) ir ligoninių (16 %) paslaugomis, po jų sekė vaistiniai preparatai (7 %) ir visuomeninės sveikatos paslaugos (7 %).
- Gauti neįvardytų išlaidų įvertinimai rodo kitokių išlaidų sveikatos priežiūrai ir viešajai tvarkai bei saugumui pasiskirstymą. Apskaičiuota bendroji sveikatos priežiūros išlaidų suma (828 mln. EUR) iš esmės skiriasi nuo tų pačių šalių nustatytos viešosios tvarkos ir saugumo išlaidų sumos (6,07 mlrd. EUR). Nors neįvardytos su narkotikais susijusios išlaidos policijos tarnyboms, teismams ir kalėjimams įvairiose šalyse sudarė 2–11 % visų valstybės išlaidų viešajai tvarkai ir saugumui, įvardytų išlaidų toms pačioms funkcijoms procentinės dalys svyravo tik nuo 0,15 % iki 1,25 %. Išlaidų sveikatos priežiūrai procentinės dalys bendrųjų išlaidų struktūroje buvo panašesnės (0,03–0,05 % neįvardytų išlaidų ir 0,02–0,08 % įvardytų išlaidų). Tai reiškia, kad, nors išlaidos viešajai tvarkai ir saugumui buvo didesnės už išlaidas sveikatos priežiūros funkcijoms, išlaidos sveikatos priežiūrai dažniau nurodytos apskaitos dokumentuose.
- Apskritai šalys turi daug kokybiškos informacijos apie su narkotikais susijusias viešąsias išlaidas: 2005 m. 11 šalių nurodė bendrą 15,4 mlrd. EUR su narkotikais susijusių viešųjų išlaidų sumą, atitinkančią 0,05–0,48 % jų nacionalinio BVP. Šiuos duomenis pritaikius kitoms tyrime dalyvavusioms šalims nustatyta, kad 2005 m. bendros su narkotikais susijusios viešosios išlaidos Europoje sudarė apie 34 mlrd. EUR. Ši suma atitinka 0,3 % bendrojo visų šalių BVP. Tai reiškia, kad vidutiniškai 3 000 EUR kiekvieno Europos šalies BVP milijono eurų – vidutiniškai 60 EUR vienam Europos piliečiui per metus – išleista narkotikų problemai spręsti 2005 m.

Išvados

- Šioje apžvalgoje pasirinkta tema pateikti skaičiai yra apytikriai, todėl šiuo metu reikėtų vengti atskirų šalių palyginimų. Su narkotikais susijusios biudžeto eilutės yra pernelyg bendro pobūdžio, apima per daug sričių arba yra tiesiog neaiškiai apibrėžtos. Rengiant šią apžvalgą taikyti metodai vis dar yra nevienalyčiai, juos reikia tobulinti⁽¹⁾.
- Be to, apžvalgoje nurodytos daugiausia valstybinio lygmens viešosios išlaidos. Ateityje įtraukus ir žemesnio lygmens išlaidas nustatomos viešųjų išlaidų sumos neabejotinai padidės.
- Šioje apžvalgoje pasirinkta tema akcentuojamas poreikis toliau tobulinti ir tikslinti turimus duomenis apie viešąsias išlaidas. Joje siūloma ir taikoma dviguba viešųjų išlaidų skaičiavimo metodika pasitvirtino kaip patikima ir mokslškai pagrįsta.

⁽¹⁾ Apie atskirų šalių taikytus skaičiavimo metodus skaitykite adresu:
<http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues/public-expenditure>.

Kasmet skelbiamos išsamios apžvalgos trimis pasirinktomis aktualiomis temomis. Šios apžvalgos rengiamos remiantis informacija, kurią savo nacionalinėse ataskaitose Europos narkotikų ir narkomanijos centrai pateikia ES valstybės narės, valstybės kandidatės ir Norvegija (su ENNSC bendradarbiaujanti nuo 2001 m.).

Visos pasirinktų temų apžvalgos (anglų kalba) ir jų santraukos (23 kalbomis) skelbiamos ENNSC tinklapyje: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>.